

T r e j s i R i s

Peščani sat

Prevela
Dubravka Srečković Divković

■ Laguna ■

Naslov originala

Tracy Rees

THE HOURGLASS

Copyright © 2017 Tracy Rees

Translation copyright © 2018 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta
odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Mojim čudesnim roditeljima – kao i porodici

Velške reči i izrazi u *Peščanom satu*

bach (bah) – mali, mala

cariad (karijad) – dragi, draga

cwtch (kuč), množina *cwtches* – zagrljaj, milovanje

Duw (dju) – Bog, bože

hiraeth (hirajt) – čežnja za rodnim krajem, slična
nostalgiji ali snažnija

mae'n ddrwg gen i (majn drug gen i) – izvini

mochyn (mohin) – svinja

twp (tup) – glup

Prolog

Ponekad moramo da zatražimo ono što hoćemo.

Starica je ustala iz postelje u najgluvlje doba noći. Oduvek je volela taj izraz – *gluvo doba noći* – jer joj je izazivao snažnu asocijaciju na nekakvo tiho bdenje. Ulivao joj je osećaj da neko, negde, svojim očima posmatra te sate i minute njenog života što prolaze, i stalo mu je do nje. S mukom je navukla kućnu haljinu. Bila je žuta i paperjasta, te se u njoj osećala kao tek izleženo pile, iako se zapravo nalazila tačno na suprotnom kraju životnog luka. Nema veze za papuče. Ne može da zaspi, a kucnuo je čas.

Izvukla je kosu iz okovratnika i prebacila je preko levog ramena; taj gest je s njom bio mnoge godine. Duboko je udahnula, pritiskajući dlanovima obraze. Bili su meki kao papirne maramice, davno je iščezla njihova jedra gipkost. Utoliko više razloga, dakle, da izrekne svoj zahtev. Nije joj se dopadao sam taj izraz *zahtevanje*, ali opet, molba je premeka reč, a posredi je važna stvar. Potpuno nenavikla da išta traži za sebe, nije bila sigurna kako će se osećati, kako će zahtev biti prihvaćen. Već je previše noći preležala budna. Dakle, to je to.

Pošla je kroz senke boje indiga ka prozoru i povukla zavese u stranu, razotkrivši svetlucavo nebo. Uprkos strepnji, osmehnula se. Zvezde su bile rasute po crnilu kao mrvice; njihov prizor

je ispunjavao dušu. Polje se protezalo na sve strane, mračno i pusto. Ili je makar *izgledalo* pusto, ali ona je znala da se njime kreću lisice, sove love plen, šunjaju se miševi.

Klekla je – to su propratili bolovi – i položila podlaktice na prozorsku dasku, sklopivši šake. I tišina je bila boje indiga.

„Dragi Bože“, započela je, ali glas joj je bio blag, nesiguran, njen uobičajeni glas.

„Dragi Bože“, ponovo je izgovorila, glasom koji je čuvala isključivo za vrlo retke prilike. Poslužila se njime jednom davno kad je učitelj nepravilno optužio neko dete za nevaljalstvo. Služila se njime kad su momci ulazili u nezgodne godine puberteta, pa im se moralo krajnje nepokolebljivo reći „ne“. Služila se njime kad se obraća doktoru.

„Zahvaljujem ti kao i uvek na svim tvojim blagoslovima, Gospode. Podario si mi dug život ispunjen mnogim dobrima i bila sam ti zahvalna, to znaš. Ali, Gospode, ovo sad ne mogu da izdržim i želim da tome dođe kraj.“

Oči su joj se napunile suzama kad se zagledala u bezdanu noć, u sopstveni odraz nalik bledom otisku na prozorskom oknu, u prisno tuđe preklapanje vremešne žene i mlade devojke.

„Previše mi je bolna duša, Gospode, u tome je stvar. Nikad od tebe nisam tražila ništa za sebe, samo za svoju porodicu. Ali za sve ima prvi put, kako vele, te je ova molitva za mene. Ne pretvaram se da nije tako. Samo za mene.“

Biću iskrena: ne vidim što mi je ne bi uslišio. Oboje znamo da neću biti ovde još dugo. Ali mislim da bi trebalo da mi je uslišiš, i uzdam se da ćeš to učiniti, i... i neću prihvatiti ništa manje od toga, Bože. Dosta sad. U svojoj beskrajnoj milosti i moći, ti to možeš da ostvariš. Nekako.“

Oklevala je. No ponekad moramo da zatražimo ono što želimo.

„Zato te molim, Gospode, pre nego što odem, da mi dovedeš moje devojčice. Samo to sad želim. Da mi dovedeš moje devojčice. Amin.“

Suze su slobodno potekle. Njene reči su odlelujale u tamne uglove da se slegnu kao prašina, i uz drhtaj prominule kroz staklo da zaplove mastiljavim ravnica noćnog neba. Nije bilo nikakvog zvuka niti pokreta. Ako ju je Bog i čuo, nije joj poslao nikakav znak.

Ali svejedno, dok se svom težinom oslanjala na prozorsku dasku da bi se s mukom digla, osećala je da je rekla šta je htela. Osećala je da je bila vrlo jasna.

Nora

Decembar 2014.

Otkako je Nora, pre nekog vremena, počela da odlazi na psihoterapiju, uistinu je sve počelo da se menja. Samo što se nije nipošto menjalo onako kako je to ona očekivala. Pred prvi razgovor sa psihologom, u jedno prašljivo veče još u junu, sačinila je spisak svega onog za šta se *nadala* da će se popraviti u njenom životu. Kako nikad dotad nije išla psihologu, nije želela da ode nedovoljno pripremljena.

Neko vreme je život i dalje uobičajeno tekao, ako se izuzmu ti odlasci do parka Belsajz i do Dženifer jednom nedeljno. A onda su, otprilike nakon tri meseca, noćne more postale upornije, anksioznost se pojačala, a njen odnos s majkom znatno pogoršao. Takođe je raskinula sa Sajmonom, svega neki mesec pred četrdeseti rođendan. Ništa od toga nije bilo na njenom spisku.

A sada, u mrazno decembarsko veče, stajala je kraj prozora Dženiferine čekaonice u drap tonovima i zurila u bistru tamu tihe ulice Severnog Londona. Jedno dva svela lista prominula su tiho na zimskom vetru, proletevši kroz snop ulične svetiljke. Nori nije smetalo što čeka. Bila je prezauzeta pitanjem kako da objasni Dženifer šta je ovog puta uradila.

„Danas sam dala otkaz!“, bubnula je četrdeset minuta potom. Dženifer ju je ranije upozoravala da često tako radi – sve do kraja razgovora čuti kao zalivena u vezi s nečim stvarno važnim, sve dok ne bude prekasno da o tome propisno prodiskutuju. Obično Nora nije primećivala koliko su bitni ti njeni propusti, sve dok se Dženifer ne ustremi na njih kao arheolog koji razgleda naoko običnu krhotinu kamena, te ga proglašuje vrhom strele. Ali čak je i Nora znala da *ovo* jeste bitno.

I te kako je priželjkivala da razotkrivanje odloži za još nedelju dana, ali ukoliko nije u stanju to da kaže Dženifer, školovanoj da bude svedok nepredvidljivim talasanjima ljudske motivacije, kako tek da kaže kolegama iz kancelarije? Kako da kaže Sajmonu (s kojim je i dalje u kontaktu iako je raskinula s njim)? I takođe – o bože – kako da kaže majci?

„Tako dakle. Da li bi volela da ispričaš nešto više o tome?“, upitala je Dženifer, ne odajući ni trunku one uzbune za koju je Nora bila sigurna da ju je Dženifer osetila. Imala je plast kestenjaste kose i predivnu mlečnobelu kožu. Verovatno je bila uvrh glave deset godina starija od Nore, ali izgledala je nekako eoni-ma zrelije. Mudro? Majčinski?

„Hm, ovaj, uradila sam to posle pauze za ručak“, kazala je Nora, a onda iskrivila lice. Dženifer nije na *to* mislila, očigledno. „Olivija se žestoko iznenadila, ali vrlo se fino ponela. Ne znam zašto sam to uradila. Ovaj... videla sam plažu.“

„Plažu?“

Nora je uzdahnula. Nije nikako mogla objasniti a da ne ostavi utisak da je luda kao struja. Verovatno i jeste luda. Ljudi ne daju otkaz tek tako, samo zato što im se ide na plažu!

„Da. U mislima. Znam da zvuči sumanuto. Ne znam... ne znam zašto sam to uradila“, ponovila je.

Kako uopšte da objasni? Svakako to nije bilo ništa više od dokone sanjarije... ali *želega* je da to nazove prikazanjem. Delovalo joj je bezmalo nepojmljivo bitno. Iznenađeno se pojavivši,

blistavo kao dijamant i potpuno neodoljivo, ostavilo je u njoj slutnju nečeg neznanog i strasno životnog. Možda slutnju nade. Ali sad će uskoro biti, povrh svega ostalog, još i nezaposlena. Dženifer joj je govorila da kad neko pođe na psihoterapiju, često sve krene još više nizbrdo pre nego što pođe nabolje. Nije se šalila!

„Preostalo nam je svega još nekoliko minuta, Noro...“, zaustila je Dženifer. Sat terapije, iz nekog razloga, trajao je pedeset minuta. Nije gledala na ručni sat, a jedini časovnik u prostoriji bio je nad njenom glavom, ali vreme kao da je bilo u samoj krvi što je kolala Dženiferinim venama. „Međutim, radovaću se ako ostaneš još koji minut, ukoliko bi volela malo podrobnije da razjasniš.“

„Stvarno?“ Dženifer nikad nije prekoračivala vreme. Možda se šokirala više nego što pokazuje. „Hvala ti.“

„Što mi onda ne ispričaš tačno šta se dogodilo danas, kao da se odigrava sad?“

Nora je klimnula glavom. Sklopila je oči onako kako ju je Dženifer učila, pa se prenela u uspomenu od tog dana. Baš kao da je opet na poslu: pauza za ručak. Ostali iz njene službe su izašli, ali ona, po običaju, jede za svojim radnim stolom. Vidi krajičkom oka sivi metalni odblesak arhivskog ormara, belu svetlost kompjuterskog monitora i crnu heftalicu uredno položenu iza tastature.

„Pauza je za ručak“, započela je. „U kancelariji sam. Govorim sebi kako sam srećna jer mi kancelarija ima dva prozora. Samo što kad pogledam kroz jedan, vidim hodnik. A drugi gleda na zatvoreno unutrašnje dvorište. U čemu je svrha *zatvorenog* dvorišta? Ali makar imaju zelenilo – nekakvu paprat koja raste na nekom kamenju... Sećaš se kad si prošle nedelje rekla kako...“

„Koncentriši se, Noro“, promrmljao je Dženiferin glas. „U kancelariji si...“

„A, da. Dakle, odlučujem da siđem u to unutrašnje dvorište da protegnem noge. Prilazim paprati, dodirujem je... i plastična je.

Osećam se potpuno izdano. Zato uzimam kitket na automatu i vraćam se u kancelariju. Razmišljam: nije ni čudo što nikad ne odvajam pogled od svog stola – prosto ću sad nastaviti s radom. Ali kako sedam, tako samo vidim tu *plazu*...“

I zaista ju je videla. Ta slika nije u pravom smislu ni odlazila od nje, čitavog tog dana. Svež, jasan pojas plaže, zlatni pesak koji se pod bledim, prozračnim svetlom preobražava u boju ostrige, kilometri šetnje ispod srebrnog neba.

„Hoću da kažem, *vidim je* – jasno kao da je doslovno posmatram sa prozora! I prelepa je... Zima je, ali nebo je vedro i duva vetar... i puna sam te žudnje... Nije stvar *samo* u tome što je prelepa nego i u osećaju kojim me ispunjava. To je osećaj slobode i nečeg... *stvarnog*... strahovito želim da budem tamo. I nije posredi *samo* to što želim da budem na nekom prelepom mestu, mada želim. Osećaj je...“ Nora je opet uzdahnula i zavrtela glavom. „Osećaj je kao da *treba* da budem tamo, kao da me poziva. *Zapoveda* mi, zapravo. Kao da čuva ključ neke ogromne tajne – iako nisam znala čak ni da *postoji* neka tajna!

Potom se Nik vraća sa ručka. On mi je asistent“, dodala je Nora otvorivši jedno oko, za slučaj da je Dženifer zaboravila. Ali nije zaboravila, naravno; samo je dala Nori znak da produži.

„Upada na vrata – vrata kancelarije su grozna, uzgred budi rečeno, one najodvratnije zelene nijanse. Hoću da kažem, *ko* je ugledavši tu farbu pomislio: *To, hajde da ovu odaberemo?* Nebitno, dakle, Nik upada, a ja ga gledam – hoću da kažem, stvarno ga *gledam*. Kosa mu je neuredna, pa shvatam da napolju duva vetar, ali inače ne bih znala jer sam u tom hermetički zaptivenom zdanju. Nikad nisam napolju. Ili sam u kancelariji, ili u teretani, ili u metrou, ili u stanu... Drži svoju ofucanu staru torbu. Uvek mu je krcata onih sveščica s koricama od

crnog skaja, zato što pokušava da napiše veliki britanski roman. I shvatam da u mojoj tašni nema apsolutno *ničega* što strasno volim. Tu su samo novčanik, telefon, šminka – ono najosnovnije. Potom se Nik vraća na rad, a ja *i dalje* vidim plažu. Viče mi *iz sveg grla*. Zato krećem hodnikom i kucam na Olivijina grozna zelena vrata, i saopštavam joj da odlazim. O, najavila sam otkaz za mesec dana, naravno, ne bih ih ostavila na ceditlu. Ali posle toga...“

Nora je otvorila oči. Dženifer je polako klimala glavom. „Tvoja želja za životom koji ćeš sama krojiti sad te na sav glas doziva“, najzad je izgovorila. „Izgleda da više ne možeš od nje da bežiš.“

„Nemam kud da bežim, nemam gde da se sakrijem“, nervozno se nasmejala Nora. „Ostavila sam Sajmona, napuštam posao i ne znam šta ću dalje.“ A samo bog sveti zna šta će reći njena majka – iz bezbroj razloga. Pa ipak, Nora se nije mogla otrgnuti utisku da je nekako u središtu svega toga Džasmin, iako taj utisak nije imao nikakve logike. Otkaz bi bio poslednji izbor koji bi joj majka ikad preporučila, a ta plaža poslednje mesto na svetu kud bi majka poželela da ode, pa ipak je taj osećaj uporno bio tu, iracionalan i zabrinjavajući.

Dženifer je i dalje izgledala zamišljeno. „A kako se osećaš otkako si dala otkaz?“

Razmenile su kisele osmehe. Zajedno su se šalile, onog prvog dana juna, na račun otrcanog pitanja psihologa: „A kako se osećate zbog toga?“ Dženifer se saglasila i rekla da je to užasno pitanje – pa ipak ponekad neizbežno korisno.

„U neverici sam! Hoću da kažem, ja bez svog posla... *šta* je to? I isto tako, osećam se kao klinka koja je pobegla sa časova. Plašim se da će neko otkriti i izvikati se na mene.“

„Neko?“

„Neko ko ima vlast nada mnom. Nastavnik ili tako nešto.“

„Ali nema nikakvih nastavnika, Noro. Nisi dete, tvoje odluke su samo tvoje. U ovoj situaciji račune polažeš samo svojoj šefici Oliviji, a njoj si to već rekla.“

„U redu, onda majka.“

„A šta zamišljaš da će reći?“

I iz čista mira, Nora je shvatila da joj se jezik spleo. U poslednje vreme je postalo nemoguće predvideti bilo šta što se tiče njene majke. Za proteklih dvanaest meseci između njih se neka-ko razraslo odstojanje. Nora nikad ne bi pomislila da se to može desiti, s obzirom na njihovu vajkadašnju bliskost, ali pamtila je da joj je to živo zaparalo oči o prošlom Božiću. Neprestano je zapitkiвала Džasmin šta nije u redu, ali Džasmin joj je odgovarala da je samo preterano osetljiva. A negde u isto vreme započeli su i Norini problemi.

Tad je Dženifer stvarno pogledala na ručni sat. „Sad moramo da stanemo, Noro, pa bi možda o ovome mogla da promisliš do sledećeg viđenja. U međuvremenu, samo jedno kratko pitanje. Jesi li prepoznala tu plažu? Je li iz mašte, ili neka plaža koju znaš?“

Nora se neveselo nasmejala. „O, znam je. Hvala ti, Dženifer.“

Prikupila je svoje stvari i zaputila se napolje, opet u tu mračnu ulicu što je vodila, kao što moraju voditi sve ulice, u *Starbaks*. Stvarno joj je bila potrebna kafa s mlekom. O, da, znala je gde se nalazi ta plaža. A majci ništa ne bi nedragovoljnije priznala nego *to*.

Kloi

Jul 1953.

„Radost ima boju! A ona je svetloplava, kao ovo letnje nebo!“, kliknula je Kloi obrćući se, lica dignutog ka suncu, pruženih dlanova.

Nova plisirana suknja – karirana, sa svetlozelenkastim i sivim šarama – digla joj se oko nogu i zavrtela se s njom. Nije bila stvarno nova, nasledila ju je od Margaret Metjuz (koja je sad imala sedamnaest godina i odselila se u Svonzi), ali bila je nova za *nju* i apsolutno najženstveniji komad odeće u njenom posedu. Majka je rekla kako bi možda trebalo da je čuva za svečane prilike, ali Kloi nije mogla da zamisli nijednu priliku „svečaniju“ od ove, od početka letnjeg raspusta i odlaska u Tenbi.

Tenbi! Samo njegovo ime ispunjavalo ju je ushićenjem. Mirisalo je na pustolovinu, na beskrajne sunčane dane na plažama, na romantiku i skriveno blago... Videće se s glamuroznom tetkom Suzan i tečom Harijem – kako su ga sad zvali. Videće se sa sestrom i bratom od tetke, šesnaestogodišnjom Megan i sedamnaestogodišnjim Ričardom. Već sam njihov uzrast podarivao je Kloi posuđeni sjaj kojim se po povratku kući dičila kao novim rukavicama. Videće se s gospodinom Voltersom iz prodavnice

sladoleda i sa gospođom Ajzaks iz papirnice. Ići će u kafe *Vodokoci*, i u bioskop, i u pećine, i do paviljona s muzikom. A što je važnije od svega, o! Važnije od svega, videće se s Leuom.

„Kloi Samjuels! Odmah da si prestala s tim vrćenjem!“ presekao joj je spirale diktatorski glas tetke Bran. „Od tebe će se i mački zavrteti u glavi! Hodi i kulturno sedi, odmah. Šta bi rekla tvoja mama?“

Kloi nije odbrusila da tu *nema* nikakve mačke, budući da čekaju na autobuskoj stanici u Karmardenu. Sam pomen majke bio je dovoljan da joj se sreća preokrene u čežnju za kućom. A nije izašla još ni iz okruga! Roditelji su je smestili u autobus za Nant Air, a posle dvadeset četiri kilometra, u Karmardenu, bila je tu tetka Branven da je sačeka i postara se da uhvati autobus za Tenbi. *O, mama, tata*, pomislila je, *kako da vas ostavim na čitave tri nedelje?*

Kloi i tetka Bran su utonule svaka u svoju ćutnju. Tetka Bran je bila zadovoljna što je zazivanjem Kloine majke efikasno skrasila svoju trinaestogodišnju sestričinu. Ali ako ćemo pravo, i Gvenan se uzбудila kao niko zbog Kloinog raspusta. Da je bila tu, i ona bi se obrtala. Spakovala je ćerki kofer slažući tanku belu hartiju između iznošenih džempera, sukanja i bluza pažljivo kao da pakuje najfiniju parisku svilu. Nema šta Gvenan ne bi preduzela zarad sreće svog prvenčeta i jedine kćeri, ali i ona i njen muž Dav imali su vrlo malo da joj daju. Zato su se snalazili ovako: rastajali su se sa Kloi na tri nedelje svakog leta kako bi uživala u provodu svog života u Tenbiju.

Crveni autobus za Tenbi pristigao je u oblaku prašine, uz škriputanje točkova. Kloina tetka je zabacila uz stepenice olupani smeđi kofer (još jedan odbačeni predmet Margaret Metjuz) i hitro, žustro poljubila Kloi u obraz. Odmakla se kad je autobus opet zabrundao i pokrenuo se, a potom, bez mahanja, bez ijednog dodatnog pogleda, otklancala.

Tri sestre, a toliko različite, pomislila je Kloi posmatrajući tetku kako trupka putem. Branven, najstarija, nije se udavala i živela je sama u svojoj kućici u Plavoj ulici. Takva situacija mogla je biti plodno polje za svakojake zabave i avanture – da tetka Bran nije bila od onih što teraju od sebe zabavu i avanturu najjačom metlom. Bleda i nelepa, sa obrvama koje su džikljale i tamo gde obrve uistinu ne bi trebalo da imaju šta da traže, tetka Bran je, bezbedno je reći tako, bila najmanje omiljena Kloi.

Potom je tu bila Suzan, „srednje dete“, a ta odrednica kao da je u sebi sadržala svakojaka značenja, bar kad Kloi čuje susede kako je mrmljaju. Bila je visoka, prilično glamurozna i umalo nije otišla na fakultet! U stvari, Kloi nije znala ni da *ima* nekakvu tetku Suzan sve do pre četiri godine – za vreme rata, dok je Kloi bila mala, vladala je tu nekakva porodična zaševica. Ali hiljadu devetsto pedesete, tetka Suzan je „popravila ograde“. Napisala je pismo Gvenan, sestri mekšeg srca, govoreći kako ulaze u novu deceniju; trebalo bi prošlost da ostave za sobom. Pisala je kako je sad nastanjena u Tenbiju, te ako bi Gvenan bila rada da joj pošalje Kloi u goste, veoma će se lepo starati o njoj.

Gvenan, najmlađa sestra, bila je Kloina majka... ali ne. Kloi je silno volela svoju majku, a odmor je još bio preblizu početka da bi mogla da pomisli na nju a da se ne rasplače. Najgore će biti te večeri, znala je, kad bude provela prvu noć na poljskom ležaju kraj uznožja Meganinog kreveta. Tad će se setiti majčinog zabrinutog lica dok je pregledala i pregledala da li Kloi ima sve što će joj trebati. Takva ljubav... Rastanak, pa makar i samo na jedan raspust, pretvara takvu ljubav u dvosekli mač.

Ali sutradan će je probuditi kreštanje galebova i obećanje dugih, suncem obasjanih dana slobode. Ti dani će prolaziti i Kloi će biti srećna, pisaće kući kao u feljtonu, šaljući pisma jednom nedeljno; *hiraeth* će popustiti. Sad je već dobro znala mustru tih dana, jer ovo će joj biti četvrti letnji odmor u tom drugom ogranku porodice, „gospodskom“ ogranku.

I biće joj to *najlepši* odmor do sada jer ima trinaest godina! A to znači – želudac joj se zgrčio već na samu pomisao – da će ove godine, prvi-prvcijati put, ona, Kloj Samjuels, smeti na letnju igranku tenbijske omladine! Kako neko da izdrži toliko uzbuđenje i *ostane živ*?

Prisiljavajući sebe da sedi mirno, krenula je da kopa po džepu mantilića, tražeći bombonu „gobstoperku“.

Uživaj sad, cariad! Uživaj u svakom trenutku! Spomen na Gvenanin blagi, prijatni glas izazvao je u Kloj još veću čežnju za majkom, pa je zato, umesto o njoj, krenula da razmišlja o Leuu.

Kloj je Leua upoznala onog prvog leta u Tenbiju, sad već pre duge tri godine, i bio joj je najbolji drug na čitavom svetu. Naravno, nije to rekla Betan Hil, koja joj je bila najbolja druga-rica u Nant Airu. Nije želela nikome da povredi osećanja. ALI.

Leu je bio poseban. Dve godine mlađi od Kloj, istog uzrasta kao njen brat Klark. Da je posredi bio iko drugi, Kloj bi ga smatrala klinkcem. Ali on je imao „staru dušu“, kako je govorila tetka Suzan, što nije nužno značilo kompliment. Kloj je, međutim, bila saglasna s njom; videla je to u njegovim zelenkasto-smeđasto-žučkastim očima, a kad prozbori, činilo joj se da sluša nekog starijeg, a ne mlađeg od sebe. Takođe je bio visok isto koliko i ona, a svi znaju da dečaci rastu sporije nego devojčice. Mada, opet, Kloj nikad nije ni bila visoka – u tome je povukla na majku. Bojala se da bi na kraju mogla postati i debela kao ona. Premda gojaznosti još nije bilo traga. Kloj je bila tanana kao peteljka krasuljka.

Leu je mnogo razmišljao i čitao je poeziju. Kloj ga je zbog toga zadirkivala, ali potajno je bila impresionirana. Smerao je da postane slavan fotograf kad poraste, te da snima sve one koji su trenutno slavni – glumce i glumice, pisce, igračice i izumitelje. Nikad ga nisu viđali bez boks braunija obešenog o mršuljavi vrat. Ni najmanje se nije bojavao da oslovi ribare, ljude na odmoru, posadu spasilačkog brodića, razvodnice u bioskopu...

i da traži od njih da urade ovo ili ono, ili nešto treće za šta on smatra da će dati zanimljivu fotografiju. Leu nije padao duhom čak ni kad se Crveni Sem, lovac na jastoge, izurla na njega i najuri ga. Crveni Sem je zastrašivao Kloj jer je imao šake i stopala nalik nakovnjima, alkoholičarsku put koja mu je i podarila nadimak, i bradu gustu poput kupinovog žbuna, ali Leu bi spretno pobjegao preko stenja i smejao mu se.

Crveni Sem je, međutim, bio dramatičan izuzetak. Najčešće se činilo da ljudima to laska, ili da ih makar razveseli, te je Leu dobijao svoju sliku. Ponekad bi ga psovali i govorili mu kako će, kad odraste, biti danguba kao i njegov matori. Kloj ne bi mogla podneti da je tako odbiju, ali Leu je samo slégao ramenima.

„Biće njima jednog dana žao“, uvek bi rekao. „Preklinjaće me da ih slikam, ali neće imati para da me plate.“

Leu će u budućnosti slikati Kloj, kazao je, zato što će biti prelepa. To je izgovorio potpuno kao činjenicu, onako kako bi se konstatovalo da bubamara ima tačke ili da leptir ima krila, ali Kloj se uzбудila. On je, uz njenu majku, bio prva osoba koja je to ikada rekla, a ona je strahovito želela da bude lepa, jer tad bi se, kad odraste, muškarci zaljublivali u nju i živela bi čarobnim životom... Kloj je bila čvrsto rešena da živi čarobnim životom.

Bilo je teško zamisliti, u Nant Airu, da se tako nešto uopšte desi. Nije se moglo reći da Kloj ne voli svoj rodni dom; volela ga je. Obožavala je roditelje, trpela braću bolje nego što je to odavala (nikad, nikad ne bi priznala da ih voli) i nije mogla zamisliti da bi preživela iole duže vreme a da prvo po buđenju ne ugleda one maglice što opliću breg.

Ali Nant Air je bio selo. Poznavala je sve u njemu, te ako u njoj i ima neke veličine, *tamo* to niko neće videti, sem možda njene mame. Za sve druge ona je bila samo „mala Samjuelsova“, dobrono lakomislena, ali prilično slatko stvorenjce, samo još kad bi se malo podgijala.

A što se tiče muškaraca... sem njene braće, selo se moglo podičiti još svega dvanaestoricom dečaka približno njenog uzrasta. Čak i ako bi dopustila mogućnost da znatno uznapreduju u izgledu i ponašanju dok odrastu, Kloj nije mogla da zamisli sebe kako se zaljubljuje i u jednoga od njih. Bile su to nemaštovite duše, tupe poput grumenja uglja. Dok je Kloj želela... u redu, istini za volju, nije znala *šta* želi, a to je i činilo deo problematike Nant Aira. Ako se ne računaju nastavnica klavira i crkvena kućepaziteljka, obe usedelice (od te reči bi se Kloj stresla), sve žene su bile majke, supruge. Održavale su kuću, prale veš. Nisu prikazivale neku širu lepezu mogućnosti od kojih bi Kloj mogla da bira.

Među decom u autobusu razlegao se uzbuđen pripev, budeći je iz umovanja.

„Uanbi, Tubi, Tribi, Forbi, Fajvbi, Siksbi, Sevenbi, Ejtbi, Najnbi, TENBI!“*, drali su se, sve jače sa svakim brojem, pre nego što će im se glasovi urušiti od bure opijenog smeha.

Pojedini stariji ljudi na to su zacoktali, drugi su se popustljivo smeškali. Kloj je izdigla obrve, onako kako bi to možda uradila Megan. Prethodnih godina pridruživala se pripevu, ali ona sad pripada tenbijskoj omladini! Nema potrebe da bude detinjasta kao ti malci.

Nije reč bila o tome da *ne želi* da se uda i ima decu; samo nije htela da to uradi u stilu Nant Aira. Nije želela da šest dana u nedelji provodi umotana u staru kecelju pa nedeljom ide u crkvu u zakrpljenoj haljini, a potom da hita kući kako bi ispekla komadinu mesa sa svim frcoklama dok čitava porodica hrče kraj vatre. Ona je htela i nešto drugo.

Tek je u Tenbiju nazrela da ima i drugačijih načina da se uredi život. Tetka Suzan je, na primer, imala muža i decu, ali

* U razbrajalici deca nižu izmišljene nazive mesta gradeći ih od brojeva od jedan do deset, tako da deseti zvuči isto kao Tenbi. (Prim. prev.)

nosila je divnu odeću iz svojih londonskih dana. Često je ručala s prijateljicama i silno vreme provodila zureći u more, kuckajući muštiklom o zube i bojeći nokte božanstvenim crvenim lakom boje bobica zelenike. Kloj se činilo: kad bi *ona* imala lak za nokte, i lepe stvarčice za oblačenje, i vremena da se kikoće s prijateljicama, mogla bi biti srećna. Njena rođena majka nije imala ništa od toga, a opet, Gvenan je uvek bila srećna i Kloj nije uspevala da dokuči zašto je to tako. O takvim stvarima mogla je da razgovara jedino s Leuom, a on je rekao da postoji onoliko različitih načina da se bude srećan koliko ima ljudi na svetu ili oblutaka na žalu.

„Kako *ti* to znaš?“, oštro je upitala gledajući ga ispod oka.
„Ti imaš deset godina!“

No bio on u pravu ili ne, Kloj se dopala ta pomisao da može pronaći sopstveni vid sreće. Nije želela da bude poput svoje majke, ne *sasvim* ni poput tetke Suzan, a svakako ne poput tetke Bran! Dakle, naprosto će morati da prokrči sebi nov put. Jedno je zasigurno znala: ako se u malom, običnom životu Kloj Samjuels može pronaći ikakva čarolija, naći će je u Tenbiju.

Nora

Anksioznost ju je drmala kao nikad. Makar je bila subota, pa nije morala na posao. Zasad je najveći podvig Norinog dana bio taj što je ustala iz kreveta, skuvala sebi šolju čaja i preselila se u fotelju kraj prozora u spavaćoj sobi. Još nije bila uspela da se obuče, ali zahvaljujući vrelom radijatoru, vunastom ćebetu i ljubičastim kratkim čarapama, bilo joj je toplo. No svejedno nije prestajala da drhti. Kad joj se to desi, posavetovala ju je Dženifer, neka „presedi“ i „usredsređeno diše“, te „prati s radoznalošću i saosećanjem“. S povišenom svešću. Nora se trudila. Ne toliko zato što je imala vere u tu metodu, već zato što je osećaj bio toliko neprijatan – *toliko* neprijatan – da bi primenila svaku tehniku, svaki ugao posmatranja, samo da jednog dana otera od sebe tu hladnu sivu paralizu. Kad bi je kolege s posla sad videle, ne bi poverovale.

Nora je bila – ili će makar biti još četiri nedelje – menadžer kancelarije Grupe za istoriju Fakulteta društvenih nauka pri Univerzitetu Šireg Londona. Nadgledala je tim od devet administratora (mala šala sa fakulteta: što da zaposlimo jednoga kad troje mogu da obavljaju isti taj posao upola toliko dobro?) i obezbeđivala podršku za osmoro profesora, starajući se da im

posao ide besprekorno kao sat. Močvaru univerzitetskih procedura, papirologije i protokola često je zamišljala kao kakvu gustu džunglu, a sebe kao moćnog istraživača koji mačetom preseca put kroz nju. Zbog nepokolebljivosti s kojom je čistila spiskove obaveza pred kojima bi neki slabiji smrtnik ustuknuo, Sajmon ju je nazivao Uspehometar. Ne baš najzavodljivija reč kojom ju je neki muškarac opisao.

Ali tačno je da je Nora bila strastven profesionalac. Nikad je nisu videli s razbarušenom kosom. *Nikad* nije znala šta je skrivanje ispod ćebeta. Ali pre nekih godinu dana, počeli su da je progone magloviti, neodređeni strahovi. Budila se uz krik iz noćnih mora kojih potom nije mogla da se seti, a ponekad i iz erotičnih snova, tako izoštranih i upečatljivih, tako u raskoraku s njenim životom na javi da su je oni čak najviše obespekojavali.

Pogled iz stražnjeg dela njenog jednosobnog stana na Kingstonu obuhvatao je zbrkanu masu krovova i uglova zdanja, jedno dva oluka i ispucali odvod s bujnim izdžikljalim korovom, nalik kakvoj dekonstrukcionističkoj visećoj korpi. Nora je sedela i zurila, a šolja joj se hladila među šakama.

Šta da kaže svima na poslu u ponedeljak? Tamo je prove-la *devet godina*; već je bila „inventar“, kako je doktorka Mena Brantam (Pol i pripovedaštvo 1765–1857) često govorila. (To je trebalo da bude kompliment.) Nije bila ni izbliza spremna da odgovori na pitanja koja će sigurno uslediti. Na primer: *Zašto?*

Možda je Sajmon u pravu. Možda je počela da se gubi. Bio je to trenutak čiste impulsivnosti, izazvan kontrastom između slike te plaže i tih vrata ofarbanih u zeleno, one proklete plastične paprati. Iznenadno i žestoko odbacivanje svega što oni simbolišu u njenom životu. Ali nije mogla kolegama reći *to*.

Mozak joj je uporno govorio da je upravo načinila katastrofalnu grešku; posao joj je uistinu mogao biti i gori. *Ali*, šaputao je neki buntovni, neobznanjeni delić Nore, *mogao bi biti i mnogo bolji*.

Šta će raditi kad bude završila? Provoditi svaki dan kao današnji, pretvarati se da je mrtva pred nevidljivim grabljivcem, uzmicati od života? Hoće li istinski, potpuno da poludi? Takva mogućnost se nikada pre nije ni izdaleka pomaljala na Norinom vidiku. Bila je bistra. Praktična. Predana. „Vrlo zdravorazumska mlada žena“, pohvalila ju je jednom doktorka Vendam Vindzor (Politika i sociologija dvadesetog veka).

Šolja joj je sad bila hladna kao led. Nora ju je spustila na prozorsku dasku, a pejzaž krovova pred njenim očima pretopio se u plažu. Dugačka i čista, iskričava poput šampanjca, bila je oivičena penom i zalivena zimskim suncem. Nora je jeknula. Zar na svoj spisak poteškoća mora da doda još i halucinacije? To je samo jedno mesto u Velsu gde je bila jednom kao dete.

Nora i Džasmin su tad boravile kod bake, koja im je predložila celodnevni izlet u Tenbi. Džasmin nije htela da pođe, razume se, pa je baka povelu Noru. Nora verovatno nije razmišljala o tom danu dvadeset godina – sve dok ta plaža, potpuno neočekivano, nije blesnula u njenoj glavi juče u kancelariji.

I zašto baš ta određena plaža kad Tenbi ima još dve ili tri divne plaže, ako je Nora dobro upamtila? Samo su nakratko, potkraj tog dana, otišle da vide Južnu plažu. Kad ju je baka upitala želi li da siđe i prošetaj njome, Nora je odmahнула glavom; bila je umorna. Zato su pošle natrag, ka kolima. Bilo je to jedno ljupko mesto, jedno srećnije vreme, ali ništa se upečatljivo nije tamo odigralo. Nije za nju sadržalo nikakav poseban značaj. Čista glupost. Ne može da te proganja plaža. Ali što je jače Nora nastojala da istisne tu sliku iz misli, to je slika bila jača. A najčudnije je bilo što je anksioznost popuštala kad god ugleda tu plažu.

Ali kod nervnog sloma, ili šta je već to što preživljava, najgori je taj osećaj otrgnutosti. Prethodne večeri, u povratku kući, videla je ispred stanice voza beskućnika Glena. Stezao je u ruci povodac bez psa na njemu. Ugledavši Noru, zgrabio ju je za mišicu.

„Jesi li ga videla?“, upitao je, razrogačenih i molećivih očiju.
„Koga?“, upitala je Nora. „Tvog psa?“

Namrštio se na nju. „Ne, nemam psa. Mog *mene*. Ne mogu da nađem mog mene. Jesi li ga videla?“

Nora mu je naručila kafu i kolač u obližnjem kafeu, pa poseдела malo s njim. Osećala se isto, kao da se sve ono što je nekada činilo „Noru“ rasipa i otplovljava od nje. Osećaj je bio jeziv i vrlo samotnan.

U poslednje vreme mogla ju je uzdrmati i najmanja sitnica. Poput perspektive za to večer: moraće kod majke na večeru. Dobro, neće doslovno „*morati*“ – Dženifer ju je većito zaustavljala zbog takvog rečnika. Majka je prosto uputila poziv i Nora je imala slobodu da ga prihvati ili odbije, tvrdila je Dženifer. Dakle, Nora je *odabrala* da prihvati majčin – na silu izrečen – poziv, u nadi da će ovog puta biti onako kako je nekad bilo.

Zahtevalo je od nje napor da se odvuče pod tuš, obuče i osuši fenom kosu. Ali majka bi pala u frak kad bi videla Noru u čebetu i čarapama, pa se to moralo obaviti.

„U redu, u redu“, mrmljala je Nora toj Dženifer u njenoj glavi. To *ne mora* da se obavi. Ali ona je *odabrala* da izgleda pristojno kako bi izbegla surovu kritiku. Verovatno je to i dobro: teško da će ti duh okrilatiti ako čitav dan presediš u fotelji neokupan.

Kad je izašla iz stana, Nora je delovala blede ali i bezmalo normalno u crnim farmerkama, ljubičastoj košulji i baletankama. Zakopčala je kristalne minduše i narukvicu. Smeđa kosa joj je blistala oko srcastog lica, uredno oblikovana u „Rejčelinu frizuru“, popularnu pre mnogo godina. Nora je oduvek obožavala *Prijatelje*. Naglasila je svoje krupne plave oči trunčicom maskare i na brzinu prsnula *La vie est belle*.^{*} Vratila je flašicu parfema na mesto, kraj majčinog starog peščanog sata. Bio je ljubak, s postoljem od mahagonija i zelenkastoplavičastim

^{*} Franc.: život je lep. (Prim. prev.)

peskom. Volela je da se igra tom stvarčicom kad je bila mala. A sad je peščanik stajao zanemaren među kršom, sa staklom pomućenim od prevlake prašine. Osetivši čudnovatu grižu savesti, Nora ga je žurno brisnula rukavom.

Osećala se već malo bolje kad je zastala da kupi ružičaste ruže – majčine najdraže – i uhvatila autobus. A ukoliko ju je i spopala silovita potreba da ostane u autobusu sve do kraja linije, do Ričmonda, hm, to ne mora ništa da znači, zar ne? Ne možeš uvek biti raspoložen za posetu majci, je li tako? Samo što je Nora nekada davno bila uvek raspoložena za to.

Njen otac Stiv napustio ih je dok je bila mala – na Norin prvi rođendan, ako ćemo tačno. Džasmin se više nije udavala. Ostale su samo njih dve i nisu želele više nikog. Bile su bliske da nema kud bliskije; tako je Džasmin uvek govorila kad ljudi iskažu svoje divljenje što se tako dobro bori sa situacijom.

„Bliske smo da nema kud bliskije“, osmehnula bi se i zavrтела glavom. „Taman nam je lepo ovako, zar ne, Noro?“ I bilo im je lepo. To njihovo najbolje prijateljstvo cvetalo je čak i kad je je Nora pošla na fakultet, a potom uzela stan s prvim momkom. Sve do prošle godine bile su i dalje jedna drugoj najdraže društvo, bliske da nema kud bliskije.

Nora nije znala zašto se to izmenilo. Nije se dogodilo ništa prelomno. Norinom krivicom? Džasmininom krivicom? Ili potpuno prirodno i neumitno? Možda niko ne ostaje zauvek toliko blizak sa svojom majkom. I dalje su bile *dobre* jedna s drugom, nije se moglo reći da ne razgovaraju ili tako nešto, *ali...* Kao da je između njih vladala konstantna napetost, razdraženost. Najprostiji razgovori prerastali su u minska polja nespোরазумâ. Možda su bile *prebliske*.

Na gornjem spratu autobusa za Piteršam, mrmrljala je u po glasa reći podrške samoj sebi. To nije bio Dženiferin predlog; Nora je ideju dobila iz jednog od onih priručnika o samopomoći koje je nagomilala poslednjih meseci. Jesu je pomalo smirivale.

Svi moji odnosi su harmonični i prijatni. Ja sam samopouzdana, sposobna odrasla osoba. Slobodna sam da sama biram.

Džasminina kuća bila je majušan kotidž iz osamnaestog veka, na kraju puteljka što je sad vodio kroz moderan stambeni kompleks. Nora je shvatila da okleva na pragu. Izvesno će saopštiti majci novost. Tako su Nora i Džasmin oduvek radile. Nora bi došla kući iz škole i ispričala sve, do poslednjeg detalja, uz toplu čokoladu i *Džejkobsove* krekere. Džasmin bi došla kući sa posla i ispričala Nori kako joj je prošao dan u kancelariji dok pijucka čašu vina. Nora je želela da opet tako bude. Dakle, dala je otkaz bez ikakvog vidljivog razloga, i bez drugog posla koji je čeka. Trebalo bi da je i dalje u stanju da sve priča svojoj majci, zar ne?

Svi moji odnosi su iskreni i otvoreni. Ja sam samopouzdana, sposobna odrasla osoba.

Vrata su se naglo otvorila i Nora je poskočila. „Hoćeš li čitave večeri tu da stojiš i da pričaš sama sa sobom?“ naredbodavno je upitala majka. „Gledala sam te s prozora na spratu. Pomislio bi neko da ti se ne ulazi!“

„Naravno da mi se ulazi!“ Nora je pocrvenela i isturila cveće ka majci, kojoj su oči zablistale od zadovoljstva.

Džasmin je imala dugačku tamnu kosu, kao što ju je imala otkako je Nora znala za sebe. Naravno, sad kad je Džasmin prevalila sedamdesetu, kosa joj je bila tamna uz pomoć hemije, ali bila je divno ofarbana, a ta boja joj je i dalje lepo pristajala uz upečatljive plave oči i nežne kosti lica. Koža joj je bila meka kao svila, a građa iritantno sitna – zbog čega se Nora, visoka metar i sedamdeset pet i puna oblina, osećala kraj nje prilično nalik džinu. Očigledno je povukla na oca.

„Hvala ti, dušo, predivne su. Dobra si. Uđi sad, uđi. Kakva ti je to grozna brljotina na košulji?“ Okrznula je Noru, nimalo nežno, nadlanicom po ruci.

Nora je pogledala u prašnjavu razmazotinu od peščanog sata. „Samo prašina.“

„Časna reč, dušo, ne bi ti škodilo da povremeno platiš spremačicu. Uh! Mislim da mi supa ključa. A ne sme da proključa!“

Pohitala je ukočenim korakom, a Nora je pošla za njom u kuhinju. Bila je mala i topla, s hrastovim ormarićima i podom boje terakote. Kroz nju je nalik oblaku jedrio sladunjavi miris paškanata. Naslonila se na dovratka, posmatrajući Džasmin kako se bakće plamenikom gasnog šporeta i meša supu. Bila je odevena elegantno kao i uvek: crne svilene pantalone i šifonska bluza krem boje. Džasmin nije bila pobornik kecelja. Načas je izgledala istovetno kao nekad. Starost joj se primećivala tek kad se kreće – u krutim zglobovima i nespretnom savijanju i dohvatanju. Nora se sladila iluzijom da je još dete, a njena majka žena od četrdeset i nešto, i da su u stanju da izliju dušu jedna drugoj uz supu od paškanata.

„Pridružice nam se na večeri i Sendi“, rekla je Džasmin dok je Nora punila bokal i podsecala drške ružama.

Nora se sneveselila. Već je bilo dovoljno teško razgovarati sa Džasmin i u najboljim trenucima. A sa Džasmin raspoloženom za društvo, to će biti nemoguće. „O!“

„Šta je sad? Ti voliš Sendi.“

Stvarno ju je volela. Još jedna sedamdesetogodišnjakinja koju ne drži mesto, Sendi je boravila u kotidžu kad god Džasmin otputuje van zemlje, na neku od svojih sve učestalijih ekskurzija do Tajlanda, ili Kanade, ili Malavija. Da li to znači da njena majka opet nekud ide?

„Hoćeš li biti ovde za Božić, mama?“, izletelo joj je. Neće valjda da iščezne za božićne praznike sad kad je Nora raskinula sa Sajmonom?

Džasmin se obrnula od šporeta i namrštila se na nju. „Ta naravno da ću biti!“, izgovorila je tonom daleko od strpljivog. „Ne lupetaj svašta, Noro.“

„Samo sam *pitala*.“

„E pa, ne pitaj besmislice! O, evo Sendi. Idi i uvedi je, važi?“ Džasmin se sa izvesnim naporom sagla da otvori vrata rerne, pustivši napolje resku aromu hleba s belim lukom koja je začikavala želudac. S džinovskim kuhinjskim rukavicama, izgledala je kao dete u očevim cipelama. Nora je zagrizla usnu, razapeta između ljubavi i frustracije, a onda, začuvši škrgutanje Sendinog štapa po šljunku, pošla da otvori vrata.

Kako je veče odmicalo, tako je Nora otkrila da se opušta. Možda je i dobro što je Sendi tu. Ne mora zaista *večeras* da saopšti majci najnoviji razvoj događaja. Može to i da čeka.

„Nora i dalje odlazi onoj psihološkinji“, kazala je Džasmin uz puslica-pitu s limunom. „To me nervira. Samo kopanje po prošlosti i bacanje para. Mi to u naše doba nismo morale, zar ne?“

„Ne zaboravi, Džasmin“, uzvratila je Sendi, „da su sad druga vremena. Mladi su u ovo današnje vreme pod velikim pritiskom. Izvini, Noro, nije mi namera da zvučim snishodljivo. Odlično znam da si potpuno odrasla. Samo što meni u poslednje vreme deluje mlado svako ko ima manje od šezdeset godina.“

Nora se nasmejala. Sendi je bila žilava i snažna. Gusta seda kosa bila joj je pritegnuta u konjski rep, a na sebi je imala uobičajene farmerke i bluzu sa rol-kragom. Bila je živahna i interesovala se za ljude. Dobra reklama za starost od sedamdeset i kusur godina.

„Tako svi kažu“, namrgodila se Džasmin. „Samo da ih čuješ u jutarnjem te-ve programu! Kukaju na zagađenje bukom, na pritisak vremena, na siledžijsko ponašanje društvenih medija... Od svega se pravi ne znam ni ja šta.“

Umesto da započne prepirku pred Sendi, Nora se radije izvini i pošla na sprat. Džasmin se nekada ponosila širinom svog duha. Kako se, pobogu, toliko promenila? U kupatilu su na

prozorskoj dasci treperile svećice, a bojler je tiho brujaao. Nora je osetila nostalgiju. Nedostajalo joj je doba kad je živela tu, mlada i optimistična, i hvatala autobus do škole usput kraj reke. Nedostaje joj *majka*, zaboga! Mada, kako može da joj nedostaje neko ko upravo u tom trenutku sedi dole u prizemlju, to nije mogla da shvati. Naročito kad se zna da ju je taj neko izluđivao poslednja dva sata. Njoj je nedostajala majka onakva kakva je *bila*. Ono što je postojalo između njih u davnim danima.

Na odmorištu je videla da su tavanske merdevine spuštene – Džasmin je pomenula da je u toku godišnja ekshumacija božićnih ukrasa. Nora je osetila iznenadnu i snažnu želju da prelista majčine stare foto-albume. Kad je Nora bila mlada i potpuno obuzeta strahopoštovanjem prema svojoj predivnoj, pustolovnoj majci, sate je provodila nad njima. Džasmin je u mnoge zimske večeri sedela kraj Nore listajući njihove stranice i pripovedajući priče koje se kriju iza svake slike.

Nora je bila kao opčinjena; verovala je da je njena majka onakva žena u kakvu bi sigurno svaka devojčica želela da izraste. Ali sad kad se majka toliko promenila, Nora je shvatila da se pita kakav je život uistinu bio prema Džasmin, ispod tih vedrih privida.

„Mama“, doviknula je, „silazim za neki minut. Moram da pregledam svoje stare knjige.“

„Dobro“, odazvala se majka. „Hoćeš da ti isečem još jedno parče pite za posle?“

„Da, hvala.“

„Stvarno? Mislila sam da pokušavaš da smršaš.“

„Pa što me onda nudiš njome?“, promrsila je Nora prevrćući očima i odbijajući da odgovori.

Hitro se popela na tavan i uključila svetlo. Kutije s božićnim ukrasima počivale su na gomili nasred poda, a svetlucave čupave trake vukle su se oko njih kao repovi. Nora je uzela baterijsku lampu što je stajala kraj tavanskog kapka i uprla je u razne

predmete – u svoje školske izveštaje i projekte, kofere, gitaru koju ni jedna ni druga nikad nisu naučile da sviraju...

Opazila je ukrasni kovčežić gde su stajali albumi, pa ga otvorila. Nije bilo nikakve misterije koju bi tu otkrila; znala je da neće naći nikakvo tajno pismo niti prethodno neprimećen natpis na poleđini neke fotografije, pošto je te albume poznavala u dušu, od početka do kraja, od korice do korice. Samo je htela opet da ih razgleda. Izvadila je prvi odozgo i nasumično ga otvorila. Osmehnula se. Te slike nije videla *godinama*... Najpre je tu bila Džasminina faza go-go devojke. Šezdesetih je bila foto-model u Londonu, te su je fotografije prikazivale s džinovskim crnim trepavicama, u mini-suknjama i pripijenim čizmama do kolena s masivnom petom, a dugačka tamna kosa bila joj je natapirana visoko na glavi.

Sledila je hipi faza iz sedamdesetih – lepršave čvorovane suknje i heklani pončo, kosa puštena i duža no ikad. To je bila ta faza koja je za ishod imala Noru.

Zatim su išle osamdesete, koje je Nora uvek doživljavala kao majčinu „Melani Grifit fazu“, nakon Stivenovog odlaska. S računima koje valja platiti i detetom koje valja othraniti, iškolovala se za paralegala, pa postala pravozastupnik i uspešno se izborila kao samohrana majka na jednom surovom polju gde su žene u to doba još bile srazmerno u manjini. Ali ukoliko joj je bila mrska ta nova, nametnuta promena životnog stila, nije to nikad pokazala. Fotografije iz tog doba prikazivale su je sa ogromnom frizurom kao iz *Dinastije*, koso izvučenom plavom senkom za oči i napadnim zlatnim nakitom.

Nora nikad nije upoznala go-go Džasmin, a na hipi Džasmin čuvala je tek mutne, prilično nevine uspomene – dodir mekih tkanina, miris zapaljenih štapića. Nora je upamtila „radnu majku“ Džasmin, pod njenim je uticajem rasla.

Ali Džasmin je uspela da o ženi od karijere stvori seksepilnu, čarobnu, dinamičnu sliku; Nora prosto nije mogla da ne

upoređi sebe i nju u sličnom dobu života. *Vrlo zavorazumska mlada žena. Uspehometar. Inventar.* Nisu to komplimenti od kakvih devojka zablista. Nora je jednom kazala Dženifer kako joj se čini da je život njene majke sagrađen od ogromnih, raznobojnih kocaka, a Nori su ostali samo prezakrčeni, prašnjavi međuprostori. Osećala se kao negativ fotografije, kao bezbojne, razmrljane šare zaostale iz upečatljivog života Džasmin Bankvist.

Neko vreme je listala albume, a onda ih zatvorila i sve ih vratila. Pripremila se psihički za povratak za postavljeni sto. I nek ide bestraga, bogme će i *pojesti* još jedno parče pite.

Kloi

Jul 1953.

Kad je autobus prošao pored ciganskog tabora kod Kilgetija, Kloi je istinski osetila da je na putu. To je bio njen naročiti orijentir. Jato romskih zaprežnih kola stajalo je na komadu opštinske zemlje. Logorske vatre su plamsale, nad njima su visili čajnici i lonci. Konji su lagano koračali, a psi jurcali kroz malu zajednicu; žene su prostirale veš, a deca se igrala u bučnim četama; njihov vriskav smeh dopirao je do Kloi uprkos buci autobuskog motora. Svakog leta Kloi im je mahala, opčinjena. Nikad je ne bi videli. Ali od te tačke pa nadalje, vijugavi putevi i visoke živice sadržali su samo jedno obećanje: Tenbi.

Kad je tabor iščezao iza njih, deca su opet zapevala: „Uanbi, Tubi...“

Kloi je sedela i osećala se nadmoćno sve dok je nije nadjačalo uzbuđenje. „Ejtbi, Najnbi, TENBI!“, dreknula je. Još malo pa su *tu!*

Najzad je put zavio udesno i načas je blesnulo svetlucavo tirizno more pre no što će autobus produžiti nizbrdo, pored sivog železničkog mosta. Potom uzbrdo, naprežući se i pučkajući, do

Pet lukova, gde je njegovom magičnom putovanju bio kraj. Kloj je već uveliko odskakala od sedišta.

„Vrtirep“, promrmljala je starica na naporednom sedištu sa druge strane, ošinuivši je mrkim pogledom.

A tu je, kraj metalne ograde, bila tetka Suzan, nalik slici u boji iz nekog svog časopisa. Kloj je pomamno zamahala, pri čemu je oborila šešir gospodinu na sedištu ispred, pa mu je pao na oči.

„O, izvinite! *Mae'n ddrwg gen i'*“, dahnula je, ne obazirući se na coktanje one starice sa naporednog sedišta. Kad se izba-trgala sa svog mesta, Kloj se namrštila jer je primetila da ima kraste na kolenima – prošle nedelje je pala dok se igrala školi-ce. Uvek je želela da za Tenbi bude otmena, a krastava kolena nisu baš bila obavezni modni ukras tog leta.

Zagrebala je da izađe iz autobusa, na morski slani vazduh, tako čist da je zvonio poput zvonâ. Galebovi su kričali, pirkao je topao povetarac, i Kloj je iznova potpala pod čaroliju.

„Ovde sam!“, viknula je spustivši kofer i širom raskrilivši ruke.

Tetka Suzan se osmehnula i pažljivo zakoračila ka njoj, na visokim potpeticama koje su joj naglašavale predivnu figuru u obliku peščanog sata i tanki stas. Bila je u svetloplavoj haljini okruglog izreza, sa tankim belim kaišićem oko pasa i donjim delom kroja zvanog „olovka“, tako uskim da je izgledao kao izli-ven zajedno s njom. U Nant Airu niko nikad ne bi tako isticao svoju figuru. Najdivnije su joj bile cipele i šeširić u kompletu što je stajao navrh savršeno nakolmovane smeđe kose. Bili su beli, skroz načičkani tamnoružičastim cvetićima. Kloj je istog trena zažudela da ima baš takve cipele. (Bila je u svojim sme-đim školskim cipelama, neprivlačnim ali izgłancanim očevom rukom do ponositog sjaja.)

„Kloj, dušo, dobro mi opet došla“, kazala je tetka Suzan saginjući se da ovlašno poljubi sestričinu u teme. „Kakva slat-ka suknja!“

Obavijena njenim parfemom, Kloi je morala načas da povra-
ti dah pre no što će odgovoriti. „Hvala! Nova je. Nova za mene,
hoću da kažem, ne nova iz prodavnice. Predivne su ti cipele!
Ne znam šta bih dala da imam takve cipele!“

„Kad budeš veća, lepa štikla će činiti čuda za tebe. Treba ti
još visine. Ali svejedno si lepa devojka. A kako ti je majka?“

„Mama je veoma dobro, hvala, tetka Suzan, i od srca poz-
dravlja tebe i teču Hajnriha.“

„O, on je sad Hari, dušo, zaboravila si? A kako je Branven?“

Kloi je oklevala. Osećala se nelagodno, pošto Branven nije
pristajala da prizna prestanak neprijateljstava između nje i Suzan.
Rat se svršio, ali Branven je obožavala da bude zlopamtilo. „Ovaj,
dobro je. Ona je... takva kakva je“, zaključila je, pozajmivši izraz
koji se često koristio među susedima i mudro klimajući gla-
vom, kako je viđala odrasle da rade. „Kako su Megan i Ričard?“

„O, Megan je prava mlada dama. Brzo raste. Izašla je s dru-
garicama, ali videćete se za večerom. Ričard je zauzet školom.
Uči za računovođu, znaš. Nada se poslu u nekom hotelu.“

Kloi je nabrčkala lice pri pomisli na računovodstvene poslo-
ve dok traje leto u Tenbiju. I ružno je od Megan što je nije
sačekala; sigurno je znala da bi Kloi silno volela da ide s njom.
Meganine drugarice bile su penušave i vesele kao sorbe.

Krenule su, pri čemu je Kloi istezala vrat kako bi se napojila
pogledom na Pet lukova. Stare gradske zidine imale su kruni-
šta i zdepasto su se ocrtavale naspram jarkog plavetnila neba,
a iz pukotina im je raslo ružičasto cveće. Uvek su u njoj izazi-
vale utisak da je sletela u kakvu knjigu bajki: princeza Kloi od
Zlatnog potoka... Činilo se da još to nije prerasla.

Odatle nije videla more, ali osećala mu je miris; takođe ga
je čula, u kricima galebova što su hujali na srebrnobelim kri-
lima nalik sečivima. Osmehnula se dok su gaćući pripovedali
svoje priče o pljačkama i ludim pustolovinama na talasima –
vazdušni gusari, tako ih je zvao Leu.

Prošle su pored travnjaka za kuglanje, produžile ulicama punim kuća i konačno stigle do broja dvanaest na Kajt Hilu. Bila je to zgodna kuća osrednje veličine, s tremom zašiljenog krova i čipkastom drvenom strehom.

Megan ju je možda i zaboravila, ali Leu nije. Sedeo je na pragu i čekao je. Ipak će ovog popodneva biti ludorija!

Kloi je Leua upoznala na svom prvom letovanju kod tetke Suzan – stoga su Tenbi i Leu bili u njenoj glavi zauvek nerazdvojni. Doslovno je naletela na njega jedne noći. Špijunirala je letnju igranku tenbijske omladine; Megan je bila tamo, razume se, sa Almom, Ivi i Kristinom. Kloi je bila uverena da su je mogle prokrijumčariti, ali one to nisu predložile.

Samo tri godine manjka – od ogorčenja je tad šutnula zid kafea *Vodoskoci*. Megan i njene drugarice neprekidno su pričale o igrancima, sve dok se Kloi nije učinilo da je život potpuno besmislen i bezbojan svakome ko ne može tamo. Posmatrala ih je kako stižu, te momke sa zalizanim kosama i devojke u novim haljinama na gloh što su kuljali stazom iz pravca Esplanade kao kakva duga. Kad su svi bili unutra, a Kloi ostala napolju, otklančala je bezvoljno među dine, a za njom su poput mehurića leteli zvuci Neta King Kola i Sestara Endruz. I saplela se na nešto za šta je mislila da je grana, ali ispostavilo se da je ispruženo stopalo. Pručila se pravo licem u pesak.

„Pazi“, promrmljao je neki sneni glas.

„Sapleo si me!“, ozlojeđeno je uzvratila, sedajući i pljujući pesak.

Pokazalo se da je u nastavku stopala veoma mršav dečak koji leži na stomaku i drži nešto za šta se njoj isprva učinilo da je dogled.

„Eh, sad je otišao“, kazao je. „Nema veze. Je li sve u redu, uzgred budi rečeno?“ Seo je, obrnuo se i ugledao je. „O, baš si lepa“, dodao je. „Nemaš ništa protiv da te fotografišem?“

Kloi je tad videla da je u nju uperio foto-aparat, a ne dogled.